

ITÄ-SUOMEN LAMMASTALLOUDEN KEHITTÄMISOHJELMA LAMPAAKASVATUKSESTA LAMMASTALOUKSEEN

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	3
2. ITÄ-SUOMEN LAMMASTALouden KEHITTÄMISOHJELMAN LIITTYMINEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMIIN JA VALTAKUNNALLISEEN LAMMASSTRATEGIAAN.....	4
2.1. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2008-2013.....	4
2.2. LAMMASSTRATEGIA	4
3. LAMMASTALOUS SUOMESSA.....	4
4. ITÄ-SUOMEN LAMMASTALouden NYKYTILANNE JA KEHITYSTARPEET	6
5. LAMPAANPIDOSTA LAMMASTALOUTEEN KEHITTÄMISOHJELMAN TAVOITTEET ..	7
6. STRATEGISET PAINOPISTEET	8
6.1. ASIAKASLÄHTÖISYYS.....	8
6.2. KANNATTAVUUS JA KILPAILUKYKY	8
6.2.1. Suunnitelmallisuus ja seuranta	8
6.2.2. Tehokkuus	9
6.2.3. Eläinainees	9
6.2.4. Rehuntuotanto	10
6.2.5. Työnkäyttö	10
6.3. EETTISYYS JA EKOLOGISUUS	11
6.4. LAMMASTALouden RAKENNEKEHITYS.....	11
6.5. TUOTANNON VOLYYMIKEHITYS.....	12
6.6. LAMMASTALOUSYRITTÄJIEN AMMATTITAITO	12
6.7. MARKKINOINTI	12
6.8. VERKOSTOITUMINEN	13
7. LAMMASTALouden TOIMIJAT JA TYÖNJAKO.....	14
7.1. Lammastilat	14
7.2. Lammaskerhot	14
7.3. Lammastilaneuvonta/ ProAgria	14
7.4. Suomen Lammasyhdistys	15
7.5. MTK	15
7.6. LAMMASHANKKEET	15
7.7. TEURASTAMOT ja JATKOJALOSTUSYRITYKSET	15
8. LOPPULAUSELMA	16

ITÄ-SUOMEN LAMMASTALOUDEN KEHITTÄMISOHJELMA – LAMPAANPIDOSTA LAMMASTALOUTEEN

1. JOHDANTO

Markkinoilla on tilaa ja jopa pulaa kotimaisesta karitsanlihasta. Suomessa kulutetusta karitsanlihasta on vajaa viidennes kotimaista lihaa. Lammastaloudessa on ollut ongelmia tuotantoketjun useassa lenkissä alkutuotannosta teurastukseen ja markkinointiin. Koko maa kamppailee samojen ongelmien kanssa, mutta Itä-Suomessa ne ovat kriittisimpiä. Jotkut tilat ovat esimerkillään kuitenkin osoittaneet sen, että ammattimaisesti toimien lammastalous on myös täällä varteenotettava tuotantomuoto. Tehokas tuotanto ja markkinointi tuovat tulosta.

Vaikka hallinnon vaatimat toimet ovat sitoneet lammastilojen voimavaroja ja osa tiloista uupuu vaatimuksiin, silti alueella suurin osa ammattimaisista lampureista on innostuneita työstään ja suunnittelee tuotannon tehostamista. Uusia yrittäjiä aloittaa toimintansa useita vuosittain. Lammastalous on hyvä vaihtoehto alueelle, koska tuotantoa voidaan pitkälle räätälöidä resurssien ja markkinoiden mukaiseksi. Se soveltuu myös pienemmille tiloille, jolloin toinen tai kummatkin yrittäjistä voivat käydä tilan ulkopuolella töissä, tai se voi olla suuri, tehokkaasti hoidettu ja intensiivinen karitsanlihantuotantoon keskittynyt yksikkö.

Itä-Suomi on hyvää nurmen tuotantoaluetta ja siksi märehittijät soveltuvat hyvin alueen kotieläintuotantoon. Täällä on myös paljon laitumiksi soveltuvia alueita ja lampaat voivat olla suurena apuna maiseman ja ympäristön hoidossa, joka on tärkeää niin ekologisesti kuin alueen matkailuelinkeinoa ja viihtyvyyttä parantavana tekijänä.

Inkilänhovin luomulampolan kolmiroturistetyksiä tuottava katras, Juva

2. ITÄ-SUOMEN LAMMASTALOUDEN KEHITTÄMISOHJELMAN LIITTYMINEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMIIN JA VALTAKUNNALLISEEN LAMMASSTRATEGIAAN

2.1. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2008–2013

Toimintalinjan 1 mukaisesti Lampaanpidosta lammastalouteen kehittämisohjelma parantaa ammattimaisten lammastalouslyritysten tuottavuutta ja kilpailukykyä tehostamalla tuotantoa, sen suunnitelmallisuutta ja liiketaloudellista osaamista. Samalla luodaan mahdollisuudet monipuolistaa maaseudun tuotantoa karitsanlihan kasvatuksella, jalostuksella ja markkinoinnilla sekä villan ja turkisten tuomilla jatkojalostusmahdollisuuksilla. Tämä edistää asutuksen pysymistä maaseudulla. Ohjelman mukaisesti kehitetään tuotannon rakennetta kohti suurempia, tehokkaammin hoidettuja yksiköitä, joissa huomioidaan myös lampaiden luontainen käyttäytyminen ja samalla niiden hyvinvointi ja terveys.

Tuotantoprosesseja hiotaan koko tuotantoketjussa pellolta markkinointiin ja yhteistyössä luodaan uusia toimintatapoja ja omaksutaan parhaat käytännöt lammastilojen käyttöön. Tiloille sovelletaan tutkimusten tuomaa tietoa tuotannon kehittämiseen. Ohjelmassa vahvistetaan toimitsijoiden yhteistyötä tuotannon ja tuotteiden laadun varmistamiseksi.

Toimintalinjan 2 mukaisesti Itä-Suomen lammastalouden kehittämisohjelmassa edistetään lampaiden laiduntamista, jolloin ylläpidetään luonnon monimuotoisuutta ja maisema-arvoja. Ohjelmassa tuetaan myös arvokkaiden Suomen alkuperäisten lammasrotujen kasvattamista.

Toimintalinjan 4 mukaisesti ohjelmalla edistetään biologista monimuotoisuutta mm. lammaskerhojen ja -yhdistysten perinnebiotooppi- ja LUMO -hankkeiden myötä.

2.2. LAMMASSTRATEGIA

Itä-Suomen lammastalouden kehittämisohjelma Lampaanpidosta lammastalouteen liittyy vahvasti myös valtakunnalliseen lammasstrategiaan tehostamalla ja kehittämällä tuotantoa eläinaineksen, tuotannon ja markkinoinnin saralla ja parantaen entisten ja uusien lammastalouslyrittäjien toimintamahdollisuuksia ja sitä myöden tuotannon kasvattamista ja tehostamista. Tavoitteena on, että lammastalous kehittyi maaseudun tasavertaiseksi tuotantosunnaksi. Kun lammastalous on yritystuloa tuottavaa toimintaa, katraiden määrä kasvaa ja tuotanto tehostuu, jolloin pystytään kotimaisella tuotannolla kattamaan paremmin karitsanlihan kulutusta. Ohjelman myötä ohjataan tuottajia kohti lopputuotelähtöistä toimintastrategiaa, jossa tuotanto on kustannustehokasta, unohtamatta ympäristöä ja tuotantoeläinten hyvinvointia.

3. LAMMASTALOUS SUOMESSA

Lammas on ollut Suomessa ennen omatarve-eläin, Lampaista pidettiin jokaisessa maalaistalossa. Maataloustuotannon erikoistuttua lampaanpito väheni, ja siihen joko erikoistuttiin tai se oli harrastuspohjaista.

2000-luvulla lammastilojen määrä on edelleen laskenut.

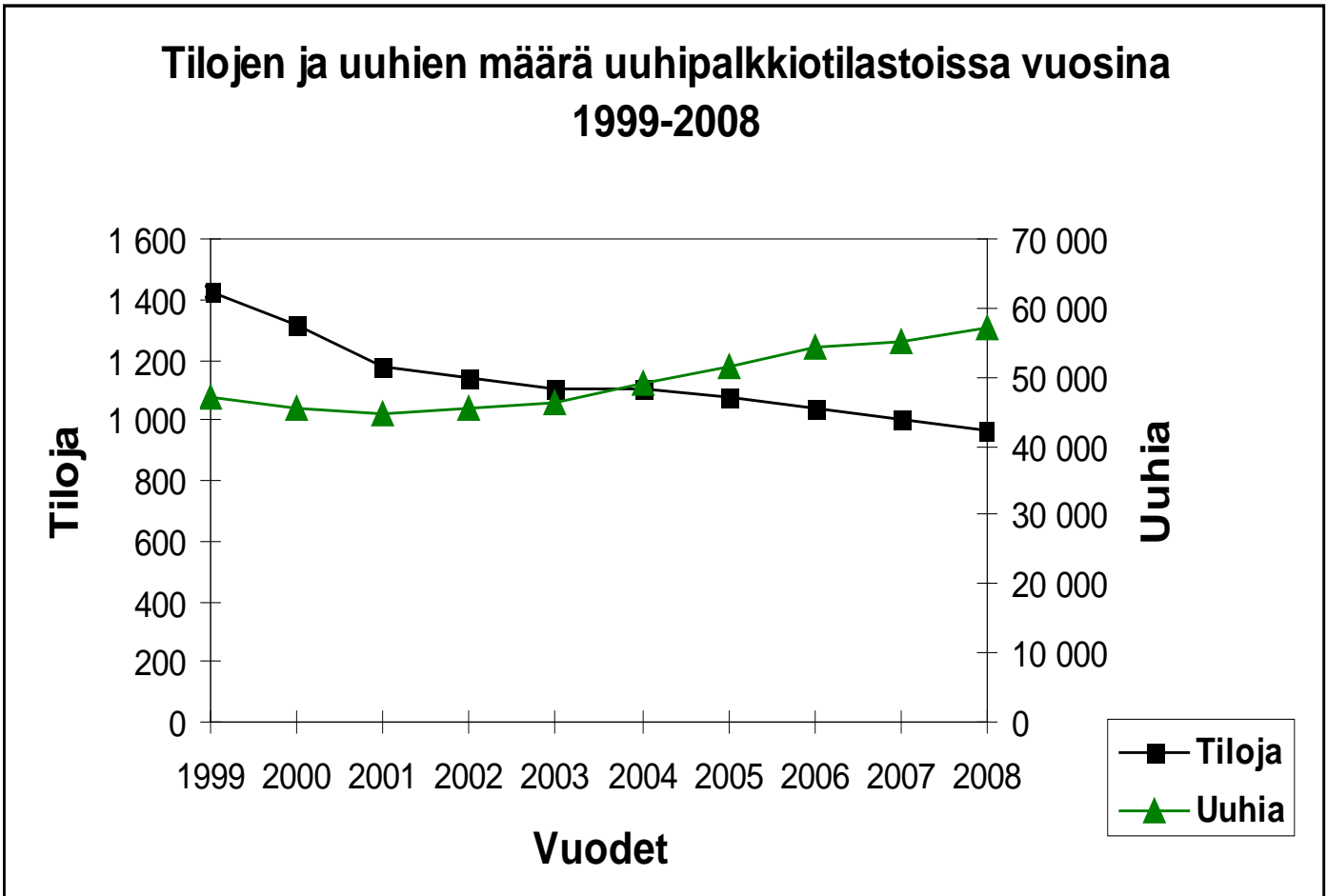
Vuonna 1999 oli lammastiloja 1424 kpl ja vuonna 2010 uuhipalkkioita haki 889 tilaa.

Rakennekehitystä on tapahtunut. Tilojen keskimääräinen uuhimäärä on lähes kaksinkertaistunut, vuonna 1999 tiloilla oli keskimäärin 32,9 uuhia ja vuonna 2010 jo 64 uuhia, joka on vielä melko alhainen. Jako tuotanto- ja harrastuskattraisiin selkenee jatkuvasti niin, että harrastekattraissa on alle 20 uuhia ja tuotantokattraissa eläinten määrä pyritään saamaan useimmiten yli sadan, tehokkaammassa yksiköissä 200–500 uuheen ja suurimmilla tiloilla jo yli 500 uuheen, Lampaanlihan kulutus on sen sijaan kasvanut koko ajan, kymmenessä vuodessa se on jo kaksinkertaistunut eli on kasvanut 300 g → 600 g / henkilö / vuosi.

Uudet makutottumukset ja innostus ruuanlaittoon tuo karitsanlihalle yhä enemmän ystäviä.

Kotimainen tuotanto on pystynyt kattamaan kulutuksesta vain alle 20% , loput on katettu tuonnilla pääasiassa Uudesta Seelannista. Uudessa Seelannin karitsanlihantuotanto on laskussa, jopa 41% vuodesta 1990, Tämä lasku tulee vaikuttamaan tuontilihan hintaan ja saatavuuteen.

Karitsanlihalle on markkinoita ja lampureilla muutosvalmiutta sekä halua tuotannon kehittämiseen. Toimiala on määritellyt Lammastrategiassa itselleen kasvun tavoitteet nostaa karitsanlihan kotimaisuusaste 50%:n vuoteen 2015 mennessä.

4. ITÄ-SUOMEN LAMMASTALOUDEN NYKYTILANNE JA KEHITYSTARPEET

<p>Vahvuudet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karitsanlihalla hyvät ja kasvavat markkinat • Suurin osa alueen lampureista ovat innostuneita ja kiinnostuneita ja haluavat kehittää sekä kasvattaa tuotantoaan. • Alueelle on rakennettu ja ollaan rakentamassa uusia suurempia lampoloita • Alueelle on tullut uusia lammastalousyrittäjiä • Lammastalous sopii alueen ympäristöön: nurmituotantoon ja laiduntamaan • Lampurit ovat yhteistyö kykyisiä ja haluisia • Alueella neljä jalostuslampolaa • Alueella osaavia "kellokaslampureita", jotka ovat vahvasti vaikuttamassa valtakunnan tasolla • Alueella yksi kehräämö ja kaksi muokkaamo	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teurastamosektorin kapasiteetti ja toiminta • Tuotannon suunnittelua vain vähän • Eläinainees kirjavaa, osin heikkoa • Tuotanto-osaamisessa puutteita niin rehuntuotannossa, ruokinnassa kuin lampaanhoidossa • Heikot tuotanto-olosuhteet: vanhat, toimimattomat, ahtaat ja suuritöiset lampolat • Heikko konekanta ja heikot tuotantovälineet • Puute osaavasta työvoimasta • Heikko maksukyky estää lisätyövoiman käytön
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Markkinoilla tilaa laajentamiseen • Suoramarkkinoinnilla parempi hinta • Yhteistyö lähitalojen, toisten lampureiden ja teurastamoiden kanssa sekä villan ja turkiksien jatkojalostajien kanssa • Sopimustuotanto • Eläinaineesen kehittäminen, risteytystuotanto • Tehokkaampi kasvatus • Kaksivaihekasvatus • Ympäristön hoito, maisemat, perinnebiotoopit • Lihan jatkojalostusta kehitetään alueella	<p>Uhkat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teurastamotilanteen jatkuminen • Tukipolitiikan muutokset • Tuottajien väsyminen • Eviran ja MAVI:n byrokratia • Tarttuvat eläintaudit

5. LAMPAANPIDOSTA LAMMASTALOUTEEN KEHITTÄMISOHJELMAN TAVOITTEET

Itä-Suomen lammastalouden kehittämissohjelman Lampaanpidosta lammastalouteen tavoitteena on:

- Kehittää alueen ammattimaisten lammastilojen tuotanto asiakaslähtöiseksi ja kannattavaksi elinkeinoksi.
- Eettisten ja ekologisten arvojen korostaminen tuotannossa
- Ammattimaisten yli 50 uuhipalkkiouuen katraiden lisääntyminen, ja niiden katraskoon kasvattaminen
- Lammastuotannon suunnitelmallisuus ja tehostaminen laadullisesti ja määrällisesti koko tuotantoketjussa pelloilta asiakkaalle
- Teuraskaritsoiden laatupalkkioon oikeuttavien ruhojen määrän kasvaminen
- Lammastalouslyrittäjien tuotanto-osaamisen sekä markkinointi- ja johtamistaitojen kehittäminen
- Itä-Suomen lammastuotteiden. markkinoinnin ja markkinoiden koordinointi- ja yhteistyömuotojen kehittäminen

Lampola karitsointiaikaan, Putkisalons dorset, Rantasalmi

6, STRATEGISET PAINOPISTEET

Itä-Suomen lammastalouden kehittämisohjelma Lampaanpidosta lammastalouteen vahvistaa elinkeinon toimintaedellytyksiä kehittämällä alueen ammattimaisten lammastilojen tuotantoa strategisina painopisteinä

6.1. ASIAKASLÄHTÖISYYS

Markkinoilta saatu hinta karitsanlihasta ei ole vastannut odotuksia, vaikka valtakunnallisesti on kulutuksesta katettu vain alle viidennes. Liha tulee pääosin markkinoille syksyisin ja se tuo ongelmia niin teurastamoille kuin markkinointiin. Ohjelmassa ohjataan lampureita kuuntelemaan asiakasta; milloin ja millaista tuotetta halutaan mitä siitä ollaan valmiita maksamaan. Tavoitteen saavuttamiseksi

- Kehitetään yhteistyömuotoja tuottajien, teurastamoiden, kehräämöjen sekä muiden asiakkaiden kanssa, joilla tuotanto saadaan kohtaamaan markkinoiden tarpeet parhaiten eri alueilla, niin lihan, villan ja turkisten tuotannossa, kuin perinnebiotooppien sekä maisemanhoidossa. Työskentelymuotona säännölliset yhteispalaverit joissa sovitaan tuotantoa ja markkinoita, kehitetään mallit sopimustuotannolle ja luodaan tuottajarenkaita jotka toimivat yhteistyössä keskenään ja markkinoiden kanssa.
- Selvitetään karitsanlihantuotannon ajoituksen optimointi tilakohtaisesti resurssit ja kannattavuus huomioiden
- Ohjataan tiloja suunnittelemaan ja toteuttamaan tuotantonsa asiakaslähtöisesti kannattavuus huomioiden tuotantokalenterin ja työohjeiden avulla.
- Ohjataan tiloja kehittämään ruhojen, villan sekä taljojen laatua asiakkaita kuunnellen, eläinainesta, ruokintaa ja hoitoprosesseja kehittämällä
- Ohjataan tiloja keräämään palautetta ja kehittämään tuotantoa sen mukaiseksi

6.2. KANNATTAVUUS JA KILPAILUKYKY

Lammastalouden kannattavuuden ja kilpailukykyyn saavuttamiseksi on alueen lammastuotantoa kehitettävä ammattimaisemmaksi ja toteutuakseen se vaatii

6.2.1. Suunnitelmallisuus ja seuranta

Lammastalous on monimuotoinen tuotantosuunta, jossa voidaan huomioida tilojen erilaiset resurssit ja tavoitteet, joiden perusteella tiloille voidaan luoda sopiva tuotantomalli, huomioiden samalla markkinoiden asettamat vaatimukset. Kilpailukykyisessä tuotannossa on tiedettävä mitä tekee, milloin ja miten.

- Ohjataan lampurit tilakohtaisten suunnitelmien tekoon joissa asetetaan tuotannolle selkeät tavoitteet, ja mittarit joilla seurataan niiden kehittymistä.
- Erityisesti talouden tavoitteita ja seurantaa painotetaan, rohkaistaan tiloja tarkempiin kirjauksiin ja tulosanalyysiin joista selviää onnistumiset ja kehitystä vaativat kohteet.
- Tulokset analysoidaan vuosittain ja vaadittavat muutokset viedään tekemisen tasolle lampolaan ja rehuntuotantoon.
- Opastetaan tiloja tekemään ja toteuttamaan omaa laatujärjestelmää aktiivisesti

6.2.2.Tehokkuus

- Tuotannon tehokkuutta parannetaan tiloilla tuotannon ja työnkäytön suunnitelmallisuudella
- Lampolarakenteita ja eri työmenetelmiä, sekä ruokintajärjestelmiä kehitetään hakemalla tietoa tehokkailta ammattimaisilta tiloilta koti- ja ulkomailta, sekä opastetaan tiloja niiden käyttöön
- Eläinainesta kehitetään jalostuksella ja katraskokoa kasvatetaan suuremmaksi
- Parannetaan katrasta, sekä uuhta kohti myytävää lihamäärää ja laatua tavoitteena hyvälaatuiset yli 18 kg ruhot pääosin alle puolen vuoden kasvatusajalla

6.2.3.Eläinainees

Kilpailukykyisen lammastalouden pohjana on hyvä eläinainees. Itä-Suomen alueella kuitenkin vain harvat tilat ovat kehittäneet eläinainesta tehokkaasti ja siksi alueen lammastaloes vaatii erityishuomiota. Alueella on muutama jalostuslampola, jotka voivat olla mukana kellokkaina herättämässä muiden lammastiloes innostusta ja kiinnostusta jalostustyöhön.

- Selvitetään tilakohtaisesti tuotantoon sopiva eläinainees, sen rotu tai risteytysmalli, ja tehdään suunnitelma sen kehittämiseksi
- Rohkaistaan tiloja tuotosseurantaan ja opastetaan sen prosesseissa
- Edistetään vaakoes ja käsittelyrännies hankkimista sekä punnitusyhteistyötä tiloes välillä
- Pyritään saamaan alueen teurastamoilta teuraille luokitus- ja punnitustulokset
- Tehostetaan tiloes eläinvalintoja rakennearvostelun ja selkäliahsten ultraäänimittauksies avulla
- Kehitetään tiloes jalostuseläinhankintaa sekä markkinointia järjestämällä retkiä ja eläin kuljetuksia pässi huutokauppihin ja jalostustiloesille
- Selvitetään karitsapässitestauksies ja pässirenkaides mahdollisuus ja kokeillaan niiden toimivuutta

Karitsoiden 4 kk punnitus käsittelyrännissä, Putkisalon dorset, Rantasalmi

6.2.4. Rehuntuotanto

Kotoisen rehun hinta on avainasemassa lammastalouden kannattavuudessa, kattavathan rehut lähes 80% muuttuvista kustannuksista. Monilla lammasyrittäjillä rehuntuotanto on kuitenkin jäänyt vähälle huomiolle ja satotasot ovat hyvin alhaisia ja rehujen laaduissa on suurta vaihtelua.

- Luodaan erilaisia rehustrategiamalleja lammastiloille
- Yrittäjien rehuntuotanto-osaamista parannetaan koulutuksella
- Rohkaistaan tiloja yhteistyöhön rehuntuotannossa
- Luodaan malli urakoitsijoiden kanssa toimimiselle
- Parannetaan lammastilojen ruokintaosaamista

6.2.5. Työnkäyttö

Lammastaloudessa on kiinnitettävä huomiota työnkäyttöön ja sen tehokkuuteen. Ohjelmassa kehitetään ulkomaisilta ja kotimaisilta lampureilta saatua kokemusta, tietoa ja osaamista hyödyntäen

- Lampolarakenteiden toimivuutta ja muunneltavuutta
- Eläinten käsittelyä
- Työprosesseja
- Tuotannosuunnittelua

Perinnebiotooppilaidun, Palviainen, Iloanta

6.3. EETTISYYS JA EKOLOGISUUS

Lammastuotannon maine ekologisena ja eettisenä tuotantomuotona säilytetään, joten ohjelmassa

- Sovelletaan uusinta tietoa lampaiden tarpeista ja käyttäytymisestä sekä ympäristöasioista tuotantoa ja rakennuksia suunnitellessa ja tuotantoprosessien kehittämisessä
- Ohjataan lampureita käyttämään tehokkaasti nurmirehua koska lammas märehijänä pystyy hyödyntämään hyvin karkearehua. Itä-Suomen alueella nurmirehuntuotanto on ekologisesti järkevää, varsinkin kun käytetään apiloita typensitojina.
- Rohkaistaan lampureita luonnonlaitumien hyväksikäyttöön, joka on arvokasta niin ekologisen rehuntuotannon kannalta, kuin luonnon monimuotoisuuden sekä kulttuurimaisemien säilyttämisessä.
- Selvitetään tilojen mahdollisuus siirtyä luomutuotantoon
- Ohjataan tehokkaaseen ja oikeaoppiseen lannan hyväksikäyttöön ja säilytykseen

6.4. LAMMASTALOUDEN RAKENNEKEHITYS

Jotta lammastuotanto voisi olla taloudellisesti kannattavaa ja vartenotettava vaihtoehto tuotantosuuntana on katraskokoa kasvatettava tiloilla ja kehitettävä uudenlaisia yhteistyömuotoja tilojen välille. Suurille katraille on tärkeää varmuus markkinoista ja siksi on kehitettävä sopimustuotantoa teurastamosektorin kanssa. Jotta rakennekehitys olisi mahdollista

- Selvitetään tilojen katraan optimikoko ja mahdollisuudet sen kasvattamiseksi esim. rakennuksia, rehuntuotantoa tai työmenetelmiä kehittämällä
- Luodaan kaksivaihekasvatus- eli erillisten uuhilampoloiden ja karitsakasvattamon malli ja selvitetään niiden mahdollisuudet toimia Itä-Suomessa
- Kokeillaan yhteiskaritsankasvattamomallia, jossa uuhilampolat kasvattavat karitsat keskitetysti
- Luodaan malli sopimustuotannon pohjaksi ja etsitään yhteistyökumppaneita karitsanlihan ja villan sekä taljojen tuotantoon ja markkinointiin

6.5. TUOTANNON VOLYYMIKEHITYS

Lammastuotannon suurena ongelmana on ollut pieni volyyymi. Vähäisten yksikkömäärien takia se ei ole ollut markkinoilla kiinnostava yhteistyökumppani eikä tehokasta markkinointia ole voinut tehdä tuotteiden vähäisyyden takia. Volyymin kasvattamiseksi ohjelmassa

- Tiedotetaan lammastaloudesta ja sen mahdollisuudesta jotta alalle saataisiin uusia yrittäjiä
- Järjestetään koulutusta ja retkiä tuotantolampoloihin lammastaloudesta kiinnostuneille
- Rohkaistaan lammastiloja kasvattamaan katrasta ja tehostamaan tuotantoa auttamalla tuotannon suunnittelussa ja prosessien kehittämisessä
- Vahvistetaan alan toimijoiden yhteistyötä

6.6. LAMMASTALOUSRITTÄJIEN AMMATTITAITO

Lammastuotantoon on ollut varsin vähän kokonaisvaltaista koulutusta alueella. Työssä oppimisen lisäksi lampurit kaipaavat ammattikoulutusta alkutuotannosta markkinointiin. Lammastuottajille järjestetään koulutusta pääosin pienryhmäkoulutuksena jolloin tiedon käsittely ja jakaminen tehostavat oppimista.

- Johtamistaitojen kehittämiseen
- Tuotanto-osaamiseen eri osa-alueille rehuntuotannosta lampaanhoitoon
- Uusimpien tutkimusten tuloksista ja niiden käyttöönotosta
- Markkinointiosaamiseen

6.7. MARKKINOINTI

Lammastaloudessa markkinointi on tärkeä osa-alue tuotannon kannattavuudelle. viime vuosina teurastamoiden toimintakulttuuri on ollut epäammattimaista, eikä karitsanlihasta ole saanut riittävää hintaa.

Asiallista taloudellista tulosta ovat tehneet vain suoramyyntiä harjoittavat tilat. Markkinointi vie kuitenkin suuren työpanoksen eikä ole kaikille tiloille järkevä vaihtoehto. Ohjelmassa tuotteiden markkinointia kehitetään

- yhteistyöverkostojen ja mahdollisten osuuskuntien luomisella karitsanlihan, villan ja turkisten markkinointiin ja jatkojalostukseen
- yhteistyökykyisten toimijoiden etsimisellä teurastamokentältä ja heidän kanssaan pelisääntöjen sopimisella ja yhteistyömallin ja tuotantosopimusten kehittämisellä

- o tuotteiden laadun ja tuottamisen etiikan kehittämisellä

Lampureiden pellonpiennarpäivä, Makkonen, Savonranta

6.8. VERKOSTOITUMINEN

Lammastilat ovat harvassa eikä tuotannolla ole selkeitä valmiita verkostoja. Ohjelmassa etsitään yhteistyökumppaneita niin tuotannon sisältä kuin jatkojalostuksesta ja markkinoilta. Etsitään yhteistyötä tekevät tuottajarenkaat jotka verkottuvat jatkojalostajan ja tai markkinoijan kanssa ja luovat ketjun tuottajalta kuluttajalle niin että jokainen hyötyy ja käyttää vahvuuksiaan. Kun tuottajat suunnittelevat tuotantonsa yhteistyössä saadaan sopivia eriä markkinoille asiakaslähtöisesti, teurastukseen ei tule ruuhkia ja kuljetuskustannukset voidaan optimoida.

Texelkaritsat laitumella, Suonsaaren texel, Kangasniemi

7. LAMMASTALouden TOIMIJA T JA TYÖNJAKO

7.1. Lammastilat

- Pääosa itäsuomalaisista lammastiloista sitoutuu osallistumaan koulutuksiin ja kehittämään tuotantoaan ohjelman mukaisesti

7.2. Lammaskerhot

- Tukevat lammasyrittäjiä ja luovat yhteistyöverkkoja
- Ovat mukana tiedon jakamisessa

7.3. Lammastilaneuvonta/ ProAgria

- On mukana tilojen kehittämisessä ja neuvonnassa
- Kehittää ja välittää eläinainesta
- Kouluttaa lampureita

7.4. Suomen Lammasyhdistys

- Hoitaa lammastilojen edunvalvontaa
- Edistää lammastalouden rakennekehitystä vaikuttamalla lainsäädäntöön

7.5. MTK

- Hoitaa lammastilojen edunvalvontaa ja tuki- ja aluepoliittisia toimenpiteitä

7.6. LAMMASHANKKEET

- Kehittävät lammastilojen toimintatapoja
- Kouluttavat lammastiloja ja toimijoita
- Luovat yhteistyöverkostoja toimijoiden välille

7.7. TEURASTAMOT ja JATKOJALOSTUSYRITYKSET

- Ovat vuoropuhelussa ja yhteistyössä lampureiden kanssa
- Kehittävät toimintamenetelmiä
- Kehittävät lammastuotteiden markkinointia

Suomenlampaat vauhdissa, Sari Heltelä-Auvinen

8. LOPPULAUSELMA

TOTEUTUAKSEEN ITÄ-SUOMEN LAMMASTALOUDEN KEHITTÄMISOHJELMA VAATII HANKKEISTUSTA

Itä-Suomen lammastaloudessa on paljon mahdollisuuksia. Valtakunnan tasolla karitsanlihan kulutus jatkaa kasvuaan eikä nykyiselläkään tuotannolla siitä pystytä kattamaan kuin vajaa 20%. Luonnonmukaiset, ekologisesti ja eettisesti tuotetut materiaalit kiinnostavat enenevässä määrin kuluttajaa, joten lihan, villan ja lammasturkiksen markkinoiden uskotaan paranevan. Lähellä tuotettu, turvallinen ja samalla laiduntaen luontoarvoja parantava tuote läpäisee kriittisenkin kuluttajan seulan. Itä-Suomessa on lammastaloudelle hyvät puitteet. Alueen lampurit ovat motivoituneita ja ovat valmiita kehittämään tuotantoaan, nurmi kasvaa hyvin ja laidunnettavia alueita maisema-arvoineen on paljon.

Tuotantoa on kuitenkin saatava tehostettua kouluttamalla nykyisiä ja uusia lampureiksi haluavia yrittäjiä. Kehittämällä tilojen johtamista saadaan tuotannosta asiakaslähtöistä ja kannattavaa. Tuotanto-osaamista ja -olosuhteita on parannettava rehuntuotannosta aina asiakkaalle asti ottaen käyttöön uusin tieto viljelystä, ruokinnasta, rakennuksista, hoidosta, työtekniikoista, eläinaineksen kehittämisestä ja eläinten käsittelystä. Samalla ylläpidetään tuotannon eettisyyttä ja ekologisuuutta, joka on lammastuotannon suurimpia markkinointivaltteja. Kilpailukykyinen lammastalous edellyttää tiloilta laatuajattelua ja tuotannon hallintaa.

Koulutusta tulee järjestää eri alueilla samoista aihepiireistä, niin että mahdollisimman monilla tuottajilla on mahdollisuus osallistua koulutustilaisuuksiin. Pienryhmät ja benchmarking -toiminta syventävät ja tuovat aiheet tilakohtaiselle tasolle sekä luovat lampureille vertaisryhmiä, joissa tuotannon kehittäminen on tehokkaampaa. Samalla voidaan luoda tuottajarenkaita ja harjoitella niiden toimintaa.

On kehitettävä uusia yhteistyömuotoja koko ketjussa tuottajalta kuluttajalle saakka. Lammastiloilla ei voida tuudittautua ”maitoautoajatteluun”, vaan markkinoinnissa on toimittava aktiivisesti. Ongelmat pienen volyymin takia ja tuotannon keskittyminen syksyyn voidaan välttää. Kehityskohteina ovat alkutuotannon tuotantorengaat ja markkinointiyhteistyö.

Lisäksi mallit karitsoiden kaksivaihekasvatukselle, pässirenkaille, karitsapässitestaukselle ja ympäristönhoitokohteille kehittävät lammastuotantoa tehokkaammaksi. Mallien suunnittelussa ja kustannuslaskennassa sekä toteutuksen suunnittelussa tarvitaan asiantuntija-apua. Toteutusvaiheessa malleja on arvioitava ja kehitettävä eteenpäin, jotta ne voivat toimia toimialan kehittämisessä.

Lammastuotteiden markkinoinnin ja markkinoiden koordinointi ja yhteistyömuotojen kehittäminen toteutuvat lammastuotannon verkottumisella, sopimustuotantomallien kehittämisellä sekä jatkuvan vuoropuhelun käyttöönottamisella koko ketjussa. Yhteistyön koordinoinnin lisäksi tulisi Itä-Suomeen saada resurssit markkinoiden koordinointiin ja kehittämiseen jotta saadaan karitsanlihasta kilpailukykyinen hinta ja tuotannosta kannattavaa.

Edellä esitettyjen Itä-Suomen lammastalouden kehittämishankkeen keskeisimpien kehitystarpeiden toteuttamiseksi tarvitaan hankkeistusta, sillä nykyisillä resursseilla tarvittavaa kehittämis- ja koulutustyötä ei pystytä järjestämään. On tärkeää että toimialaa kehitetään kokonaisvaltaisesti eikä yksittäisillä pienillä hankkeilla.

Dorset karitsat, Putkisalon dorset, Rantasalmi

Liitteet:

Esiselvityshankkeen Lampaanpidosta lammastalouteen tulokset

Tämän ohjelman tietosisältö on tuotettu ProAgria Etelä-Savon Esiselvitys: Lampaanpidosta lammastalouteen –hanke ja sitä ovat rahoittaneet Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto ja Etelä-Savon ELY-keskus.